

A Hír TV csatornán 2012. május 4-én sugárzott Célpont című műsorszámának kapcsán az emberi méltóság, az emberi jogok és az alkotmányos rend tiszteletben tartásának vizsgálata

Az 1262/2012. (VII. 11.) számú médiatanácsai határozat indokolása

Tényállás

A kifogásolt, 21 óra 43 perc és 21 óra 56 perc között sugárzott műsorszegmens a bejelentő szakdolgozata elkészültének körülményeivel foglalkozott.

A téma felvezetését követően a médiaszolgáltató stábjában az MSZP és a Demokratikus Koalíció május elseji rendezvényén készített, Lendvai Ildikóval és Mesterházy Attilával készült interjút szerkesztette adásba.

A műsor stábjában további interjút szeretett volna készíteni a DK két tagjával, ők azonban arra hivatkozva, hogy az érintett a rendezvényen a közönség előtt nyilatkozik a kérdésben, nem mondtak véleményt a bejelentő „szakdolgozat ügyéről”.

A következő bejátszásban a médiaszolgáltató munkatársa a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Karának szakdolgozat-katalógusában kutatott, és arról tájékoztatta a nézőket, hogy rábukkant R. Sz. szakdolgozatának adataira. A narrátor elmondása szerint négy évvel a bejelentő diplomamunkája előtt jelent meg R. Sz. szakdolgozata, mely ugyanazt a címet viselte, mint a bejelentőé, azonban ezen dolgozat köteles példányát a könyvtárban nem találták, csak a katalógus utalt rá.

Ezt követően a műsorvezető arról kérdezte a bejelentőt, hogy ismeri-e R. Sz.-t, és tudja-e, volt-e sőt miről írt szakdolgozatot, valamint, hogy miért csak a bejelentő dolgozata tűnt el. A bejelentő elmondta, hogy ismeri R. Sz.-t, és gyanúsnak találja a diplomamunkájának eltűnését. Majd visszakérdezett, hogy vajon kinek állhatott érdekében, hogy eltűnjön a szakdolgozata.

A következő összeállítás arról tájékoztatta a nézőket, hogy a bejelentő szakdolgozatának bírálata teljesen ráillik R. Sz. dolgozatára, melyet a stáb magától a szerzőtől, R. Sz.-tól kapott meg másolatban. A médiaszolgáltató a szakdolgozat bírálataival kapcsolatban a bírálót kívánta megszólaltatni, aki azonban egészségügyi okokra hivatkozva lemondta az interjút. A narrátor ezt követően a hvg.hu internetes portálra hivatkozva megerősítette, hogy az adjunktus a honlapon olvasható hírben később elismerte, hogy ő volt a témavezető tanár és a bíráló is egy személyben.

A pártrendezvényen felvett két bejátszásban a bejelentő reagált az újabb információkra, majd az ATV „Egyenes Beszéd” című műsorszámában a bejelentővel folytatott beszélgetés részletei kerültek adásba. A bejelentő súlyos vádnak tekintette az újságírók állításait, továbbá kifogásolta, hogy a gyanú alapjául csak logikai konstrukciók szolgálnak.

A műsorszámában ezt követően megszólalt R. Sz., majd ismét az „Egyenes beszéd” című műsorszám részleteit, illetve a bejelentő pártrendezvényen felvett, témába vágó nyilatkozatát szerkesztette adásba a médiaszolgáltató.

Ezt követően a műsorszámában elhangzott, hogy maga az oktatási intézmény is vizsgálatot indított az ügyben, és feljelentést tett az eltűnt dolgozatokkal összefüggésben. Ez után a

médiaszolgáltató arról számolt be, hogy R. Sz. szakdolgozata megkerült. Erre a felvetésre a bejelentő egy gyors válaszban reagálhatott. Kifejtette, hogy a későbbiekben fog nyilatkozni. A műsor stábjában a bejelentő tanulmányaival kapcsolatos többi értesülést is ellenőrizni szeretne volna, így felkereste annak a pécsi iskolának az igazgatóját, ahol a bejelentő tanítási gyakorlatát kellett eltöltenie. Az iskola nyugalmazott igazgatójával, J. J.-al készített beszélgetést rejtett kamera rögzítette, a férfi arca kitakarásra került, a riportot pedig több részletből vágták össze. A riporterek előkeresték és bemutatták az akkor hatályos, 1982-es tanulmányi és vizsgaszabályzatot, mely szerint, amíg a hallgató az előírt szakmai és tanítási gyakorlatokat nem teljesíti, addig számára az abszolutórium nem állítható ki. Az egykori iskolaigazgató a továbbiakban elmondta, hogy a bejelentőt KISZ-titkári teendői miatt ő mentette fel a gyakorlat elvégzése alól azzal, hogy jöjjön vissza akkor, amikor meg tudja csinálni. A riportert további felvetésére („*De nem csinálta meg.*”) pedig azt a választ adta, hogy a bejelentő nem végezte el a gyakorlatot.

Az eljárás tárgyát képező műsorszámból nem derült ki, hogy az iskolaigazgató tudott-e az interjúról, illetve hozzájárult-e a felvételek közzétételéhez. A műsorkészítők végkövetkeztetése az egykori igazgató szavai és az akkor hatályban lévő tanulmányi szabályzat alapján született.

A bejelentő nyilatkozatában utalt arra, hogy J. J.-t nem tájékoztatták arról, hogy interjút készítenek vele, és a beszélgetésről felvétel készül. Az ATV 2012. május 6-i „Híradó” című műsorszámában J. J. elmondta, nem volt tudomása arról, hogy felvétel készült a beszélgetésről, és a médiaszolgáltató által a „Célpont” című műsorszámban közölt anyag nem fedi a valóságot.

A Médiatanács döntése

A Médiatanács nem indított hatósági eljárást a médiaszolgáltatóval szemben, és e döntéséről, illetve annak indokairól tájékoztatta a bejelentőt.

A döntés indokolása

1. Az emberi méltóság és az alkotmányos rend megsértése

Az összeállítás a bejelentő szakdolgozata elkészültének és az abszolutóriumhoz szükséges szakmai gyakorlat megszerzésének körülményeiről, a felmerült esetleges visszasságokról számolt be. A műsorszám alkalmas lehetett arra, hogy a bejelentő vagy a műsorban megszólaltatott más személyek egyéni jogsérelméhez vezessen, ezen egyéni jogsérelmek azonban – a bejelentő határozott és egyértelmű nyilatkozata értelmében – nem képezték jelen bejelentés tárgyát, illetve azok orvoslására a Médiatanácsnak egyébként sincsen hatásköre.

A 64/1991. (XII. 17.) AB határozatban lefektetett elvek szerint az állam emberi jogvédelmi kötelezettsége kettős jellegű: egyfelől védi az egyének (jogalanyok) számára biztosított emberi jogokat, másfelől bizonyos esetekben – és bizonyos emberi jogok vonatkozásában – gondoskodnia kell az emberi jogok érvényesüléséhez szükséges feltételekről (intézményes védelem). Egy adott emberi jog intézményes védelme indoka lehet más emberi jogok korlátozásának is. A véleményszabadság tekintetében például a 30/1992. (V. 26.) AB határozat alapján az államnak nem csupán az a feladata, hogy polgárai számára biztosítsa a szabad véleménynyilvánítást, hanem gondoskodnia kell a demokratikus közvélemény megfelelő működéséről is.

Az Alkotmánybíróság a 46/2007. (VI. 27.) AB számú határozatában vizsgálta az emberi jogok, azon belül az emberi méltóság médiaszabályozásbeli védelmének alkotmányosságát is, és kimondta, hogy *„ha a műsorszolgáltató személyhez fűződő jogot sért, a jogsérelmet szenvedett személy dönt arról, hogy a jogsértést elkövető műsorszolgáltatóval szemben érvényesíti-e személyiségi jogait, például indít-e pert. A Médiatörvény [a korábbi Rttv.] 112. § (1) bekezdése és 136. § (1) bekezdése e bírói út mellett közigazgatási eljárást intézményesít. Az ORTT – a Médiatörvény [Rttv.] 3. § (1) bekezdése alapján eljárva – e közigazgatási eljárásban nem az egyes jogalanyokat ért jogsérelmekről dönt. A Médiatörvény [Rttv.] 3. § (1) bekezdése alapvető rendelkezés. Az ORTT ennek megfelelően a közigazgatási eljárás során annak megállapítására jogosult, hogy a műsorszolgáltató az emberi jogok tiszteletben tartásával tevékenykedik-e, és az egyes műsorainak témája, jellege, nézőpontja nem sérti-e az emberi jogokban megjelenő alapvető értéket”*.

Az idézett szöveg arra utal, hogy a médiaszabályozás számára az emberi jogok „intézményének” védelme a feladat, tehát a társadalom számára elengedhetetlenül fontos intézményt védi, és nem a megsértett emberi jogok nyomán konkrét sérelmet szenvedett egyént. Az Alkotmánybíróság az önrendelkezési jog vonatkozásában e döntésében – korábbi gyakorlatára alapozva – azt is kimondta, hogy *„fontos tartalmi eleme – egyebek között – az egyén joga arra, hogy az igény állapotába került alanyi jogait a különböző állami szervek, így a bíróság előtt is érvényesítse. Az önrendelkezési jog azonban, mint általános cselekvési szabadsághoz való jog, a jogérvényesítéstől való tartózkodás, a nem cselekvés jogát is magában foglalja. Mivel ez a jog az egyén autonómiájának védelmére szolgál, általában mindenkinek szabadságában áll eldönteni, hogy jogai és törvényes érdekei védelmére nyitva álló és alkotmányosan biztosított hatósági igényérvényesítési utat igénybe veszi-e, vagy attól tartózkodik”* [1/1994. (I. 7.) számú AB határozat].

Az önrendelkezési jog tehát azt a jogot is magában foglalja, hogy valaki jogsérelem esetén ne vegyen igénybe bírói utat, illetve jogait más módon ne érvényesítse: *„[h]a a műsorszolgáltató személyhez fűződő jogot sért, a jogsérelmet szenvedett személy dönt arról, hogy a jogsértést elkövető műsorszolgáltatóval szemben érvényesíti személyiségi jogait (...)”*.

Az Alkotmánybíróság 46/2007. (VI. 27.) sz. határozatában foglaltak alapján megállapítható, hogy a médiaszabályozásban van alkotmányos lehetőség az emberi méltóság védelmére, azonban ezen eljárások során az alapjogi sérelem bekövetkeztét csak azt mintegy eljárásjogilag „alanytalanná téve” ítélni meg. A jogsértések esetén a jogalkalmazónak ketté kell tudnia választani a kizárólag az egyéni jog, valamint az emberi méltóság intézményes tartalmának sérelmét megvalósító eseteket, és – a köz érdekében fellépve – utóbbiak védelmében járhat csak el.

A 165/2011. (XII. 20.) AB határozat indokolása megállapítja, hogy a média *„rombolást tud végezni az emberi jogok, különösen az emberi méltóság tiszteletének kultúrájában”*, tehát e kultúra védelme lehet a médiaszabályozás célja. Ezt követően az indokolás leszögezi, hogy *„indokolt, hogy a hatóság – e jogok intézményes tartalmát érintő körben – (...) a közösség érdekében felléphessen a jogsértővel szemben”* (indokolás, IV. 2. 2. 2. pont).

Az idézett szövegrészekből egyértelművé válik, hogy az AB szerint a szabályozás célja és indoka a közösség (nem pedig az egyén) érdekében a jogok „intézményes tartalmának” védelme, nem pedig konkrét sérelmek miatti fellépés. biztosítása. Az Alkotmánybíróság 46/2007. (VI. 27.) és 165/2011. (XII. 20.) sz. döntéseiből tehát azon értelmezés következik, amely alapján az emberi méltóság médiaszabályozásbeli védelme az állam intézményvédelmi kötelezettségéből fakad.

A Médiatanács ezt követően megvizsgálta, hogy az egyéni jogsérelem elérte-e az emberi méltóság intézményes védelmének mértékét. A médiahatóság nem korlátozhatja az egyéni önrendelkezési jogot, ezért nem léphet fel mások egyéni jogainak védelmében függetlenül attól, hogy az érintett maga fellépett-e. Olyan ügyek megítélésakor ugyanis, amikor a személyhez fűződő jog sérelmére is alkalmas tényállások valósultak meg – mint a jelen eljárás tárgyát képező ügyben is –, tekintettel kell lenni az egyéb eljárások megindulásának lehetőségére.

A médiahatóságnak el kell határolnia az egyéni jogsérelmek orvoslására szolgáló egyéb eljárásokat saját közigazgatási eljárásától. A médiaszabályozás és annak alkalmazásával a médiahatóság ugyanis nem a médiában megtámadott egyént védi, hanem az emberi méltóság intézményes védelmén keresztül a közérdeket. Az egyes konkrét jogsértések megítélésakor egyértelműen el kell tudni választani az egyes jogágak által védendő értéket, és a médiahatóságnak a jogsérelem elbírálása során a médiaszabályozás azon jellegzetességére kell figyelemmel lennie, hogy a médiaszabályozás nem a médiában szereplő, vagy ott megtámadott egyén jogait óvja, hanem a demokratikus nyilvánosság szabályait határozza meg.

A kérelem tárgyát képező ügyben nem állapítható meg az Smtv. 14. § (1) bekezdésének megsértése alapjául szolgáló közérdek sérelme (ami az emberi méltóság intézményes védelmében való hatósági fellépést szükségessé tenné). Bár a bejelentővel kapcsolatban elhangzott sértő kijelentések alkalmat adhatnak az egyéni jogvédelemre nyitva álló jogérvényesítésre (a bejelentő által személyesen indítható polgári vagy büntetőeljárások által), az egyént ért jogsérelmen keresztül – figyelemmel arra a tényre is, hogy a bejelentő politikai közszereplő – a médiahatóság által a műsorszám közönsége érdekében biztosított intézményes alapjogvédelem szükségessége nem merült fel. Nem vitatva annak lehetőségét, hogy ez más jogágakban, jogterületeken felmerülhet, a Médiatanács hatásköre, döntéseinek „kerete” az ilyesfajta sérelemre nem terjed ki, a jogszabály alkotmányos értelmezése számára ezt a lehetőséget nem adja meg. Jelen ügyben tehát közigazgatási hatásköri és eljárásjogi szempontból nincs olyan közvetlen, jogszabályban nevesített jog- vagy jogos érdek, amely közigazgatási eljárás, közigazgatási hatósági beavatkozás tárgyát képezhetné.

A Médiatanács egyébként tényleges lehetőségeit tekintve (a közigazgatási hatósági eljárás szabályai által meghatározott körben mozogva) sem lenne alkalmas fórum arra, hogy személyiségi jogi sérelmeket ítéljen meg, hiszen nem állnak rendelkezésére azok a bizonyítási eszközök és lehetőségek, amelyeket a polgári és büntetőbíróságok alkalmazhatnak.

A sajtószabadság alapjogának érvényesülési körébe a sértő, bántó álláspontok közzététele is beletartozik, különösen igaz ez a politikusokkal, közéleti szereplőkkel kapcsolatban kifejtett vélemények esetében (36/1994. (VI. 24.) AB határozat). A médiaszabályozás azonban nem a személyhez fűződő jogok megsértése esetén alkalmazható eljárások számát növeli, hanem az emberi méltóság intézményes védelmét biztosítja, tehát a médiát figyelemmel kísérő közönség érdekében lép fel, biztosítva számára az emberi méltóságot tiszteletben tartó médiatartalmakat. Amennyiben tehát „csak” a személyhez fűződő jogok sérelme merül fel egy adott tartalommal kapcsolatban, a médiahatóságnak nincsen hatásköre eljárni.

Összefoglalóan: a médiaszabályozás a médiatartalmakat befogadó közösség érdekeit, és nem az egyes médiatartalmakkal érintett személyek érdekeit szem előtt tartva fogalmaz meg korlátozásokat, ír elő kötelezettségeket. Ebből következően csak abban az esetben állapítható meg a fenti rendelkezések megsértése, ha a jogsérelem nemcsak az egyéni jog, hanem a közösség érdekeinek sérelmét is okozta.

A Médiatanács a hatályos jogszabályok alapján a közigazgatási eljárás során annak vizsgálatára jogosult, hogy a médiatartalom-szolgáltató az általa közzétett médiatartalmakban tiszteletben tartja-e az emberi méltóságot, valamint, hogy az általa közzétett médiatartalom sérti-e az alkotmányos rendet.

A tárgyban ügben nem merült fel az intézményes méltóság-védelem szükségessége, hiszen a kérelem által vitatott tartalom egyértelműen egy konkrét személlyel kapcsolatos véleménynyilvánítás volt, amely önmagában – legyen mégoly sértő az érintett személyre nézve – alkalmatlan arra, hogy az emberi méltóság kultúráját rombolja, a közönség intézményes jogvédelemhez fűződő érdekét hátrányosan érintse. Tekintettel kell lenni arra a körülményre is, hogy a médiatartalom egy politikai vita kontextusában, egyértelműen egy közéleti kérdésben megfogalmazott véleménynek minősült, amely a sajtószabadság legszigorúbban védett „belső magjába” tartozik. A sajtószabadság védelme ugyanis kiterjed a bántó, sértő álláspontok megfogalmazására is, amennyiben az nem sérti meg a szükséges esetben és arányos mértékben meghatározott korlátokat.

A sérelmezett összeállítással kapcsolatban, annak tartalmi vizsgálata alapján tehát nem állapítható meg a magánérdek sérelmén túlmutató, a közösség sérelmét is megvalósító (az emberi méltóság vagy az alkotmányos rend intézményes védelmében való hatósági fellépést szükségessé tevő) médiaszolgáltatói magatartás, ezért hatósági eljárás megindítása nem indokolt, a beadvány vonatkozásában nincs olyan hatósági ügy, amelyre a Médiatanács hatáskörrel rendelkezne.

Az „alkotmányos rend” megsértésének tilalmát alkotmányossági szempontból elsőként az 46/2007. (VI. 27.) AB határozat vizsgálta, amely szerint az alkotmányos rend tiszteletben tartásának kötelezettsége a médiaszabályozásban előírható. Az alkotmányos rend a médiaszabályozásban külön nem definiált, a jogrendszerben azonban egyértelműen azonosítható tartalommal bíró jogi kategória: *„Az alkotmányos intézmények feladata az Alkotmányban kialakított rend, vagyis az alkotmányos jogok tiszteletén alapuló parlamentáris demokrácia megőrzése és biztosítása. (...) A műsorszolgáltatónak, mint minden jogalanyak tiszteletben kell tartania az alkotmányos rendet, ezt a kötelezettségét nevesíti a Médiatörvény alapvető rendelkezése. Erre az alapvető rendelkezésre alapozva a Médiahatóság [ORTT] a Médiatörvény [Rttv.] 112. § (...) alapján, törvénysértés esetén szankciót állapíthat meg, amennyiben azt rendkívüli körülmények indokolják. Ilyen volna például, ha a műsorszolgáltató folyamatosan az alkotmányos rend alapját alkotó egyenlő emberi méltóságot semmibe vevő ideológiát hirdetve tevékenykedne. A Médiatörvény emberi jogok tiszteletben tartására vonatkozó szabályára tekintettel a Médiatörvény vonatkozó bekezdése alapján alkalmazott joghátrányoknak ilyen különleges esetben fontos szerepe lehet az alkotmányos alapstruktúrát tiszteletben nem tartó műsorszolgáltatók elleni fellépés során”.*

Azaz az alkotmányos rend megsértése súlyos, a rend alapjait vagy egészét kétségbe vonó, sértő magatartás lehet, az Alkotmányban szereplő egyedi rendelkezés sérelme (pl. egyetlen emberi jog megsértése, vagy egy vitaműsorban az egykamarás parlament létjogosultságának kritikája) nem elegendő a jogsértés megállapításához.

Az alkotmányos rend védelmére (megsértésének tilalmára) vonatkozó kötelezettség a 165/2011. (XII. 20.) AB határozat értelmében szintén alkotmányos szabály: „Fogalmilag kizárt a demokratikus közvélemény kiépítésének, fenntartásának eszközeként az olyan médiatartalom, amely tagadja a demokrácia intézményes, alapvető jogokhoz kapcsolódó alapértékeit. Nem szolgálja a demokratikus véleményképzést és döntéshozatalt az olyan médiatartalom, amely a demokrácia értékeivel ellentétes nézeteket hirdet” (indokolás, IV. 2. 2. 1. pont).

Amíg itt, a 2011-es határozatban a „demokratikus alapértékek tagadása”, a 46/2007. (VI. 27.) AB határozatban az „alkotmányos alapstruktúra tiszteletben nem tartása” esetén tekinti elképzelhetőnek a testület a médiahatósági fellépést. Ez szükségszerűen súlyos antidemokratikus magatartást feltételezne a médiatartalom-szolgáltató részéről, az emberi jogok, a demokratikus társadalmi rend alapvetéseinek (pl. szabad választások, hatalommegosztás) tagadását, és nem korlátozza az egyes alkotmányos intézményekről folytatott közéleti vitát.

2. Az emberi jogok megsértése

Az Smtv. 16. §-a 2012. június 19-től a következők szerint módosult: „*a médiatartalom nem sértheti az alkotmányos rendet.*”

Az Mttv. a Médiatanács hatáskörét rögzítő 182. § c) pontja értelmében „*a Médiatanács hatósági hatásköreiben, a 132. §-sal összhangban felügyeli az Smtv. 14. §-ában, valamint 16-20. §-ában foglalt követelmények betartását.*”

Tekintettel arra, hogy az Smtv. 16. §-a 2012. június 19-től kizárólag az alkotmányos rend védelme érdekében fogalmaz meg a médiatartalmakkal szemben támasztott követelményt, tilalmat, a Médiatanács ezen időponttól nem rendelkezik hatáskörrel az emberi jogok esetleges megsértésével kapcsolatban.